EVOLUŢIA CÂNTĂRII BISERICEŞTI ÎN SPAŢIUL PRUTO-NISTREAN

Roman MORARI,
Facultatea de Istorie şi Filosofie

CZU: 783:27(478)(091) *roman.morari@gmail.com*

Lucrarea are ca scop elucidarea unor momente mai puțin cunoscute, din istoria cântării bisericești din Republica Moldova. Din veacuri, biserica ortodoxă rămâne a fi purtătoarea unui tezaur de valoare artisticăși spirituală fără egal. Un loc aparte i-a revenit imnografiei, cântarea reprezentând una din cele mai vechișimai minunatemoșteniri ale creștinismului. Repertoriul coral bisericesc de la noi reprezintă o gamă variată de cântări, diverse ca stil și proveniență, reprezentând rezultatul unei vieți bisericești desfășurate în condiții foarte specifice.

Cei peste 100 ani de înstrăinare de Biserica-mamă, perioadă care a urmat evenimentelor anului 1812, n-au putut trece fără a influența aspec-tul cultic al bisericii basarabene. Elementul cel mai dinstinctiv devenise cântarea de strană, de unde nu putea lipsi imnurile Biserici Ruse, impuse cu insistență de conducerea acesteia.

Tradiția Bisericii s-a identificat cu păstrarea imnografiei, cântarea de strană reprezentând una din cele mai minunate moșteniri ale acesteia. Obiceiul de a însoți rugăciunea cu melodii vinede la însuși Mâtuitorul, care la cina cea de taină, împreună cu apostolii, după ce au cântat laude au ieșit la muntele Maslinilor, de unde mai apoi s-au înălțat la cer. Biserica din Basarabia a adus un aport la îmbogățirea acestei moșteniri culturale religioase este nu doar indiscutabil, ci și unic în felul său. În re-petoriul coral din bisericile noastre se utilizează ecoul monodiei psaltice de origine bizantină, aici răsună cântarea corală pe voci, care a fost ac-ceptată de Biserica Ortodoxă a Răsăritului începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Strana bisericeascădin acest spațiu românesc a păstrat și cele trei limbi prin care, de-a lungul timpurilor, strămoșii noștri și-au manifestat credința în Dumnezeu. Greaca, slavona și româna nu doar accentuează vechimea tradițiilor moștenite de clerul basarabean, care asigură unitatea acestei diversități melodice.

Elementul distinctiv al slujbelor religioase din bisericile basarabene ținea, de cântarea de la strană, de unde nu lipseau imnurile Bisericii Ruse, impuse cu multă insistență de către conducerea acesteia. Cântările în limba slavonă în care se cerea să fie oficiate slujbele bisericești, creau mari probleme în activitatea firească a clerului autohton.

Întrucât la acele timpuri o altă alternativă nu exista, strana basarabeană a manifestat o atitudine aparte față de cântările de obârșie rusă.Fiind trecute prin propria simțire și exprimare de credință, prin recunoscuta (sensibilitate si trăire religioasă) a basarabenilor, cântăreții bisericești au încercat să pătrundă în sensul melodiilor, străine tradițiilor noastre muzicale, reușind să le imprime trăsături noi prin care le-au apropiat de muzicalitatea proprie, de manieră specifică de interpretare. Grație acestor calități, imnurile respective au devenit nu doar o parte componentă a spiritualității noastre, ci alcătuiesc și o latură specifică a unicității Bisericii din Basarabia, în comparație cu alte biserici-surori.

Dincolo de susținerea și aprecierea eforturilor depuse de clerul basarabean pentru păstrarea tradițiilor creștinești, au existat și voci care-și exprimau nemulțumirea referitor la cântarea de stranădin bisericile noastre. Unul dintre primii care a venit cu o critică dură în această ordine de idei a fost profesorul ieșean Gavriil Gălinescu, care în anul 1930 într-un raport prezentat la adunarea eparhială a Mitropoliei Moldovei, susținea, printre altele, că: În Basarabia, muzica noastră străbună a fost scoasă aproape completamente din serviciul divin și înlocuită cu melodii rusești. Noi nu avem niciun interes să încurajăm continuarea și dezvoltarea unei muzici străine de sufletul nostru și de tradițiile Bisericii noastre românești.

Au mai existat și alte voci care se pronunțaseră împotriva cântării bisericești din basarabia, printre care și cea a patriarhului Miron, care susținea că: E bine ca cântarea corală cu melodiile ei rusești să fie scoasă din Biserica Basarabiei, fiind înlocuită cu cea românească, căci prima și-a pierdut caracterul ei bisericesc, devenind astfel prea laică.

Satele dar mai cu seamă mănăstirile basarabene s-au dovedit a fi adevărate fortărețe în lupta pentru păstrarea obiceiurilor creștine strămoșești, opunându-se cu vehemență cerințelor conducerii Bisericii Ruse de a sluji și cânta în slavonă.

Referitor la afirmațiile cum că în bisericile noastre s-ar fi cântat o muzică străină, italiană am dori să credem că acestea au luat naștere din necunoașterea reală a lucrurilor. Da, este adevarat că în istoria muzicii sacre ruse a existat o perioadă care și se numise perioada italiană, începută prin anul 1765, marcată de implicarea unor compozitori italieniăn compunerea muzicii bisericești.

Revenind în cele ce urmează la cântarea liturgică din Biserica basarabeană, menționăm că a cânta melodiile sacre ale altor biserici ortodoxe și în alte limbi decât cea a poporului băștinaș nu este și nu poate fi o eroare sau o rătăcire, întrucât odată admise pentru a fi introduse în cadrul cultului divin, ele toate poartă pecetea canonului bizantin, biserica Ortodoxă nerecunoscând alte cântări. Această latură absolut specifică a cântului liturgic basarabeannu face decât să accentueze una din principalele caracteristici ale imnografiei creștine care ține de universalitatea acesteia, tresătură atribuită încă din începuturi de către primii mărturisitori ai credinței în Hristos.

Bibliografie:

1. Biblia
2. Grigoriu Gheorghe, Corul lui Muzicescu, Iași, 1926.
3. Buzilă Boris, Din istoria vieții bisericești din Basarabia. București: ed. Fundației Culturale Române, 1996, Chișină: Știința, 1996.
4. Harghel 1925, Jubileu de 35 ani de existență a Școalei de Muzică Bisericească din Chișinău, Luminătorul 19, 1925.
5. www.personalitățibasarabene.info/ortodoxismul-basarabean

Octavian MOȘIN,
conducător științific